

BABS

Beratungsstelle für
ausländische Beschäftigte
in Sachsen

**Praca na czarno może
drogo kosztować!**

PL

**TWOJA PRACA.
TWOJE PRAWA.**

Beratung

Doradztwo

Poradenství

Counselling

Consiliere

Tanácsadás

To mogą być oznaki pracy na czarno:

- brak umowy o pracę lub umowa o uzgodnionej pracy na czarno (UWAGA = UMOWA NIEWAŻNA!!!)
- pieniądze wypłacane w gotówce; brak odcinków wypłaty
- brak karty ubezpieczeniowej z kasy chorych
- brak numeru ubezpieczenia społecznego lub/ i numeru podatkowego

Konsekwencje pracy na czarno dla pracowników i osób pozornie samozatrudnionych:

- brak składek na ubezpieczenie zdrowotne = brak ubezpieczenia na wypadek choroby!
- brak składek na ubezpieczenie społeczne (ubezpieczenie na wypadek bezrobocia i ubezpieczenie emerytalno-rentowe) = brak uprawnień do zasiłku dla bezrobotnych ALG I, świadczeń socjalnych; w przyszłości bardzo niska emerytura lub jej brak!
- brak opodatkowania wynagrodzenia czy honoraria = unikanie płacenia podatków = za to grozi postępowanie karne!
- brak możliwości dochodzenia swoich praw wobec pracodawcy czy zleceniodawcy

Czym jest praca na czarno?

Praca na czarno charakteryzuje się tym, że za wykonaną pracę otrzymuje się wynagrodzenie, nie będąc zarejestrowanym w urzędzie czy zakładzie ubezpieczeń. Wynagrodzenie z reguły wypłacane jest gotówkowo do ręki i nie ma żadnego pokwitowania czy innej formy dokumentu, którym można by udowodnić zatrudnienie.

Dla pracodawcy powstają rzekome zalety, ponieważ oszczędza on na podatkach oraz składkach na ubezpieczenia społeczne i nikt nie kontroluje czy przestrzega ustawowych przepisów w ramach prawa pracy.

Osoby pracujące na czarno otrzymują swoje wynagrodzenie bezpośrednio po wykonanej pracy i bez potrąceń podatkowych. Obie strony narażają się na poważne ryzyko! Praca na czarno jest nielegalna i uważana za co najmniej wykroczenie, a w wielu przypadkach nawet za przestępstwo. Nie dochodzi również do zawarcia ważnej umowy o pracę, zatem ani pracodawca, ani osoba pracująca na czarno nie mogą dochodzić jakichkolwiek roszczeń prawnych wobec drugiej strony.

Przykład: Jeżeli pracodawca po wykonanej pracy nie wypłaca uzgodnionego wynagrodzenia, to osoba pracująca na czarno nie ma możliwości dochodzenia swoich roszczeń drogą prawną. Nie może również żądać od pracodawcy podjęcia środków w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy.

Również dla pracodawcy wynikają pewne niekorzyści wynikające z faktu zatrudniania pracowników na czarno. Nie może on np. zażądać od osoby pracującej na czarno żadnego odszkodowania za ewentualne szkody wynikające z wykonanej pracy. W dniu 1 sierpnia 2004 r. w Niemczech weszła w życie ustawa o zwalczaniu pracy na czarno i nielegalnego zatrudnienia, zwana krótko „ustawą o zwalczaniu pracy na czarno” (SchwarzArbG). Pod pojęciem pracy na czarno rozumie się wykonywanie czynności, podczas których równocześnie narusza się obowiązujące prawo. Może to być:

- naruszenie prawa podatkowego – zaniżanie podatków
- naruszenie prawa ubezpieczeń społecznych
- nieprzestrzeganie obowiązku informacyjnego wobec urzędów i podmiotów ubezpieczenia społecznego
- brak zarejestrowania działalności gospodarczej
- brak wpisu do rejestru rzemieślników

Dla wyżej wymienionych zapisów ustawowych dotyczących pracy na czarno istnieją ograniczenia (§ 1 ust. 3 SchwarzArbG). Usługi lub prace wykonywane na rzecz członków rodziny, jako przysługa, dla sąsiadów lub w ramach samopomocy, które nie mają na celu osiągnięcia zysku w dłuższej perspektywie, nie są uznawane za pracę na czarno i w związku z tym nie są też nielegalne.

Jeżeli za wykonaną pracę otrzymuje się jedynie niewielkie wynagrodzenie, ustawodawca uznaje, że spełniony jest warunek braku nastawienia na zysk. Jeżeli wykonujesz prace na rzecz członków rodziny, znajomych, przyjaciół, sąsiadów lub współpracowników z własnej woli, nie oczekując za to wynagrodzenia, a oni mimo to z wdzięczności uiszczają niewielkie wynagrodzenie, nie jest to praca na czarno. Nie ma ograniczeń co do wysokości tego dobrowolnego wynagrodzenia.

Ogólnie rzecz biorąc można jednak stwierdzić, że wynagrodzenie znacznie niższe od wartości ekonomicznej wykonanej pracy raczej nie wskazuje na nastawienie na zysk i dlatego nie mieści się w definicji pracy na czarno.

Pozorne samozatrudnienie jako szczególna forma pracy na czarno

Z tzw. pozornym samozatrudnieniem mamy do czynienia w sytuacji, w której dana osoba co prawda zgodnie z umową świadczy usługi na rzecz obcego przedsiębiorstwa, jednak faktycznie wykonuje niesamodzielne prace w stosunku pracy. Wiele osób wykonujących wolny zawód i jednocześnie samozatrudnionych, w rzeczywistości jest pozornie samozatrudnionych, nie zdając sobie z tego sprawy. Może nieść to za sobą prawne i zarazem drogie konsekwencje. Jeżeli organy stwierdzą, że mają do czynienia z pozornym samozatrudnieniem, zakwalifikują taką osobę z mocą wsteczną jako pracownika. Zleceniodawca będzie musiał w takim przypadku opłacić

wszelkie składki na ubezpieczenie społeczne oraz podatek dochodowy, a dotknięta tą sytuacją osoba będzie zmuszona dopłacić swój udział w składkach na ubezpieczenie społeczne (maksymalnie 3 miesiące wstecz). Może się zdarzyć, że dojdzie do wymierzenia kary grzywny, a zleceniodawca poniesie jeszcze wyższą karę pieniężną. Osoby samozatrudnione tzn. prowadzące własną działalność gospodarczą są sobie same szefami i, w przeciwieństwie do pracowników, nie otrzymują poleceń. Są opłacane za określone dzieło, nie za swój czas pracy. Cenę za swoje dzieło negocjują ze zleceniodawcą. Same decydują, kiedy biorą urlop. Nie otrzymują od swojego zleceniodawcy ani wynagrodzenia urlopowego, ani chorobowego. Ponadto muszą wystawiać faktury, utrzymują swoją siedzibę firmy, muszą sami kupować narzędzia czy materiały do pracy oraz zapewniają sobie transport. Jeżeli podejrzewasz, że pracujesz jako osoba pozornie samozatrudniona lub nie masz co do tego pewności, zwróć się do placówki doradczej!

Więcej informacji na ten temat na stronie:

www.existenzgruender.de

www.fuer-gruender.de

Ochrona ubezpieczenia wypadkowego w przypadku pracy na czarno

Zgodnie z § 2 ust. 1 pkt 1 SGB VII osoby zatrudnione są ustawowo objęte ubezpieczeniem wypadkowym. Obowiązuje to również w przypadku, gdy sama osoba zatrudniona wykonuje pracę na czarno w powyższym znaczeniu. Praca na czarno nie jest jednak w większości przypadków wykonywana w ramach stosunku pracy. W zdecydowanej większości przypadków osoby pracujące na czarno nie są pracownikami zleceniodawcy, lecz wykonują swoją pracę na podstawie umowy

o dzieło lub umowy o świadczenie usług. Praca na czarno w formie działalności na własny rachunek zazwyczaj nie jest objęta ochroną ustawowego ubezpieczenia wypadkowego. Zakłady ubezpieczeń wypadkowych (Berufsgenossenschaften), których problem nielegalnego zatrudnienia dotyczy w największym stopniu, zwłaszcza te z branży budowlanej, ubezpieczają osoby prowadzące działalność na własny rachunek (przedsiębiorców) od wypadków przy pracy i chorób zawodowych wyłącznie na ich wniosek.

Praca na czarno w przypadku pobierania zasiłku socjalnego Grundsicherung: Wyłudzenie świadczeń socjalnych

Osoby pobierające zasiłek socjalny Grundsicherung wykonujące jednocześnie pracę na czarno popełniają oszustwo. W takim przypadku na osobę pobierającą zasiłek socjalny Grundsicherung może zostać nałożona kara z tytułu oszustwa zasiłkowego. Dzieje się tak, ponieważ w przypadku świadczenia Grundsicherung mamy do czynienia z zasiłkiem socjalnym, który ma na celu zapewnienie podstawowych środków utrzymania osobom, których własne dochody nie wystarczają na ten cel. Z tego względu osoby pobierające w. w. świadczenie zobowiązane są do zgłoszenia w instytucji Jobcenter wszelkich dochodów. Osoby wykonujące pracę na czarno, które przemilczą związane z tym dochody, pobierając jednocześnie zasiłek socjalny Grundsicherung, podlegają karze. § 263 StGB przewiduje za to karę grzywny lub karę pozbawienia wolności do lat 5. Poza tym osoba pobierająca zasiłek z reguły musi liczyć się ze wstrzymaniem lub zmniejszeniem wysokości świadczenia. Praca na czarno wykonywana jest nie tylko przez osoby bezrobotne i samozatrudnione. Wielu pracowników na etacie, oprócz swojej legalnej pracy, dorabia na

czarno, aby nieco poprawić swoje finanse. Jeżeli jednak pracodawca dowie się o fakcie podejmowania dodatkowej pracy na czarno przez swojego pracownika, może to uzasadnić wypowiedzenie ze skutkiem natychmiastowym. Jest to możliwe m. in. w sytuacji, w której praca na czarno wykonywana jest na rzecz konkurenta pracodawcy.

Nielegalne zatrudnienie

Pod pojęciem nielegalnego zatrudnienia rozumie się:

- zatrudnianie obcokrajowców bez wymaganego tytułu pobytu oraz pozwolenia na pracę jak również zatrudnianie obcokrajowców na mniej korzystnych warunkach, niż w przypadku porównywalnych pracowników niemieckich (nielegalne zatrudnianie cudzoziemców)

 Uwaga: Od 28 sierpnia 2007 r. także obcokrajowcy z krajów trzecich chcący prowadzić własną działalność gospodarczą potrzebują tytułu pobytu uprawniającego ich do wykonywania tejże działalności zarobkowej.

- zatrudnianie bez wypłacania płacy minimalnej zgodnie z ustawą o płacy minimalnej (MiLoG), ustawą o delegowaniu pracowników (AEntG), ustawą o użyczeniu pracowników (AÜG) czy też bez przestrzegania minimalnych warunków pracy zgodnie z AEntG (na przykład urlop, składki na kasę urlopową)
- nielegalny wynajem pracowników na rzecz podmiotów trzecich (nielegalne użyczenie pracowników); zasadniczo wynajem pracowników wymaga zezwolenia, a w przypadku przedsiębiorstw budowlanych jest zabroniony.

Wskazane tutaj obowiązki oraz warunki, za których kontrolę odpowiedzialne są jednostki administracji celnej, nie wynikają z ustawy o pracy na czarno, lecz z innych przepisów prawnych takich jak na przykład kodeks socjalny, ustawa o podatku dochodowym, ustawa o działalności gospodarczej (Gewerbeordnung), ustawa o pobycie, ustawa o płacy minimalnej, ustawa o delegowaniu pracowników czy ustawa o użyczaniu pracowników.

Gdzie mogę zgłosić pracę na czarno?

Jako podmiot kontaktowy w sprawach zwalczania pracy na czarno i nielegalnego zatrudnienia służy wydział Finanzkontrolle Schwarzarbeit właściwego głównego urzędu celnego, w którym można pisemnie lub telefonicznie zgłosić wskazówki dotyczące możliwej pracy na czarno. Imię i nazwisko oraz dane osoby zgłaszającej ogólnie podlegają przepisom o ochronie danych osobowych, nie mogą zatem zostać przekazane dalej. Zgłoszenie może również odbyć się anonimowo.

Walka z pracą na czarno i nielegalnym zatrudnieniem wymaga wsparcia różnych instytucji. Następujące urzędy i organy są zobowiązane do współpracy: urzędy skarbowe, federalny urząd ds. logistyki i mobilności (BALM), urzędy pracy, kasy chorych, kasy ubezpieczenia emerytalno – rentowego, kasy ubezpieczenia wypadkowego, urzędy socjalne, policja, urzędy migracyjne, urzędy odpowiedzialne za bezpieczeństwo pracy.

Co kontroluje urząd celny?

Pracownicy Finanzkontrolle Schwarzarbeit przy urzędzie celnym sprawdzają między innymi, czy

- pracodawcy poprawnie zgłosili swoich pracowników do ubezpieczenia społecznego,
- świadczenia socjalne, takie jak np. zasiłek dla bezrobotnych ALG I czy Grundsicherung, są pobierane niesłusznie,
- świadectwa pracy czy też zaświadczenia o dochodach z pracy dorywczej zostały poprawnie wystawione,
- zagraniczni pracownicy nie wykonują pracy zarobkowej bez wymaganego zezwolenia,
- zagraniczni pracownicy nie są zatrudniani na mniej korzystnych warunkach pracy niż w przypadku porównywalnych pracowników niemieckich,
- przestrzegane są warunki pracy, jak np. wypłacanie płacy minimalnej zgodnie z ustawą o płacy minimalnej (MiLoG) i branżowej płacy minimalnej zgodnie z ustawą o delegowaniu pracowników (AEntG) oraz przestrzeganie dolnej granicy wynagrodzenia zgodnie z ustawą o użyczaniu pracowników (AÜG),
- istnieją przesłanki wskazujące, że podatnicy nie wypełniają swoich obowiązków podatkowych wynikających ze świadczenia usług lub dzieł, jak np. uiszczanie podatku dochodowego i obrotowego.

Urząd celny przeprowadza kontrolę bez uprzedzenia i bez uzasadnionego podejrzenia. Sprawdzane są również minione okresy.

Dokumenty, które muszą przedłożyć pracownicy i osoby samozatrudnione:

- dowód osobisty, paszport, dokument zastępczy paszportu lub dowodu osobistego
- w przypadku obcokrajowców: paszport, dokument zastępczy paszportu lub dowodu osobistego, tytuł pobytu, zaświadczenie o pobycie tolerowanym, pozwolenie na pobyt

Pracodawca ma obowiązek w sposób udokumentowany i na piśmie poinformować swoich pracowników o obowiązku posiadania przy sobie w. w. dokumentów oraz o obowiązku okazania ich w razie kontroli. Instrukcję tę należy zachować na czas wykonywania usług lub dzieła i przedkładać na żądanie.

Naruszenia płacy minimalnej?

Administracja celna odpowiedzialna jest jedynie za karanie pracodawcy za naruszenia związane z płacą minimalną. Jako osoba zatrudniona musisz dochodzić swojego prawa do wypłaty płacy minimalnej od swojego pracodawcy drogą cywilnoprawną. Jeżeli pracodawca nie wypłaca ustawowej płacy minimalnej, nie przestrzega układów zbiorowych lub narusza przepisy branżowe (np. w sektorze opieki lub pracy tymczasowej), możesz dochodzić swoich praw do odpowiednich warunków pracy i wynagrodzenia przed sądem pracy. Ustawy takie jak ustawa o płacy minimalnej (MiLoG), ustawa o delegowaniu pracowników (AEntG) czy ustawa o zatrudnianiu pracowników tymczasowych (AÜG) mają na celu zapewnienie przestrzegania tych minimalnych standardów. Jeżeli pracodawca jako zleceniobiorca w znaczeniu § 13 MiLoG lub § 14 AEntG otrzymał zlecenie na świadczenie usług lub wykonanie dzieła od innego przedsię-

biorycy (zleceniodawcy), pracownicy mogą przed niemieckimi sądami pracy dochodzić roszczeń wynikających z ustawowej odpowiedzialności za podwykonawców również wobec zleceniodawcy. Możliwość wniesienia pozwu przysługuje nie tylko niemieckim pracownikom. Pracownicy oddelegowani korzystają przez cały okres zatrudnienia w Niemczech z takiej samej ochrony jak ich niemieccy koledzy i mogą dochodzić swoich roszczeń również przed niemieckimi sądami pracy. Powództwo jest dopuszczalne wyłącznie w odniesieniu do okresu zatrudnienia w Niemczech.

Więcej informacji na temat pracy na czarno i nielegalnego zatrudnienia znajdziesz pod adresem **www.zoll.de**.

Więcej informacji, dane kontaktowe oraz godziny konsultacji znajdziesz na naszej stronie internetowej **www.babs-online.eu**.

Wykluczenie odpowiedzialności:

Niniejsza publikacja zawiera ogólne informacje służące orientacji. Autorzy nie przejmują odpowiedzialności za poprawność wszystkich zawartych danych, które nie mogą być podstawą roszczeń prawnych.

Wydawca:

IGR ELAN e.V. – Beratungsstelle für ausländische Beschäftigte
in Sachsen (BABS)

Schützenplatz 14, 01067 Dresden

Tel. +49 351 8509 2730

info@babs-online.eu

www.babs-online.eu

Stan: maj 2026

Projekt: Ö GRAFIK agentur für marketing und design

www.babs-online.eu

Doradztwo

Diese Maßnahme wird mitfinanziert mit
Steuermitteln auf Grundlage des vom
Sächsischen Landtag beschlossenen Haushaltes.

